

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ **È Ě** **Á È È** **κατά ΕΛΛΑΔΑΣ**

(Προσφυγή αριθ. 51756/08)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

7 Φεβρουαρίου 2012

Η παρούσα απόφαση είναι οριστική. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση È ĚÁ Á È È **κατά Ελλάδας,**

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε Επιτροπή αποτελούμενη από τους:

Anatoly Kovler, *πρόεδρος,*

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Λινό-Αλέξανδρο Σισιλιάνο, *δικαστές,*

και André Wampach, *αναπληρωτής γραμματέας τμήματος.*

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 17 Ιανουαρίου 2012,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 51756/08) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από δύο υπηκόους του Κράτους αυτού, τους κυρίους È ĚÁ Á È È («οι προσφεύγοντες»), οι οποίοι προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου στις 17 Οκτωβρίου 2008 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Οι προσφεύγοντες εκπροσωπούνται από τους κυρίους Ε. Βασιλακάκη και Ι. Αντωνιάδη, δικηγόρους του συλλόγου Θεσσαλονίκης. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Γ. Κανελλόπουλο, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κυρία Μ. Γερμάνη, δικαστική αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Στις 6 Νοεμβρίου 2009, η προσφυγή κοινοποιήθηκε στην Κυβέρνηση.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

A. Το πλαίσιο της υπόθεσης

4. Οι προσφεύγοντες έχουν γεννηθεί το 1957 και το 1958 αντίστοιχα και κατοικούν στη Θεσσαλονίκη. Είναι αδέρφια και κύριοι ενός οικοπέδου κείμενου στη Θεσσαλονίκη.

5. Το 1926, το ελληνικό Δημόσιο προέβη σε απαλλοτρίωση του εν λόγω οικοπέδου, το οποίο άνηκε την περίοδο εκείνη στον πατέρα των προσφευγόντων. Το Δημόσιο δεν κατέβαλε καμία αποζημίωση.

6. Το 1958, ο πατέρας των προσφευγόντων απεβίωσε και οι τελευταίοι, μαζί με τη μητέρα τους, τον διαδέχθηκαν στα δικαιώματα κυριότητάς του.

7. Το 1971, το Δημόσιο προέβη σε νέα απαλλοτρίωση του επίδικου οικοπέδου. Με την απόφαση αριθ. 204/1972, το πρωτοδικείο όρισε την προσωρινή τιμή μονάδας αποζημίωσης. Με την απόφασή του αριθ. 77/1973, το εφετείο Θεσσαλονίκης όρισε την οριστική τιμή μονάδας αποζημίωσης. Με την απόφασή του αριθ. 958/1973, το πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης απείχε από το να αναγνωρίσει τους προσφεύγοντες και τη μητέρα τους ως δικαιούχους της εν λόγω αποζημίωσης.

B. Η επίδικη διαδικασία

8. Στις 3 Ιουνίου 1977, η μητέρα των προσφευγόντων κατέθεσε ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης αίτηση, στο όνομά της και στο όνομα των προσφευγόντων, για την αυτοδίκαιη άρση της απαλλοτρίωσης του 1926 και την αναγνώριση των δικαιωμάτων κυριότητάς τους επί του οικοπέδου. Ζητούσε, τέλος, να αναγνωρισθούν τα τέκνα της δικαιούχοι της απαλλοτρίωσης που έλαβε χώρα το 1971.

9. Στις 16 Μαρτίου 1978, το Πολυμελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης, με προδικαστική απόφαση, διέταξε τη διεξαγωγή πραγματογνωμοσύνης και την ακρόαση μαρτύρων (απόφαση αριθ. 696/1978). Η διαδικασία ακρόασης των μαρτύρων περατώθηκε στις 14 Ιανουαρίου 1980.

10. Στις 27 Νοεμβρίου 1981, οι προσφεύγοντες και η μητέρα τους αιτήθηκαν στο αρμόδιο δικαστήριο τον διορισμό νέου πραγματογνώμονα. Επικαλούνταν τις καθυστερήσεις που είχαν σημειωθεί στην περάτωση της πραγματογνωμοσύνης που είχε διατάξει το Πολυμελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης. Σε μία ημερομηνία που δε διευκρινίζεται, το δικαστήριο έκανε δεκτό το αίτημά τους. Η πραγματογνωμοσύνη ολοκληρώθηκε στις 8 Αυγούστου 1984. Στις 13 Ιανουαρίου 1986, οι προσφεύγοντες συνέχισαν τη διαδικασία και ζήτησαν τον ορισμό δικασίμου. Με την απόφαση αριθ. 103/1987, το αρμόδιο δικαστήριο έκρινε ότι η πραγματογνωμοσύνη περιείχε ασαφή σημεία και διέταξε τη διεξαγωγή νέας.

11. Στις 25 Αυγούστου 1989, οι προσφεύγοντες αιτήθηκαν στο Πολυμελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης την αντικατάσταση των πραγματογνωμόνων, λόγω της καθυστέρησης που διαπιστώθηκε στην πραγματοποίηση της πραγματογνωμοσύνης. Στις 25 Οκτωβρίου 1989, το εν λόγω δικαστήριο έκανε δεκτό το αίτημα των προσφευγόντων.

12. Λόγω της αδράνειας των πραγματογνωμόνων που είχε διορίσει το αρμόδιο δικαστήριο, στις 16 Απριλίου 1997, οι προσφεύγοντες ζήτησαν εκ νέου την αντικατάστασή τους. Με την απόφασή του αριθ. 16884/1997, το Πολυμελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης έκανε δεκτό το αίτημά τους. Κατόπιν της ολοκλήρωσης των πραγματογνωμοσυνών το 1998, οι προσφεύγοντες συνέχισαν τη διαδικασία και ζήτησαν, στις 26 Ιουνίου 1998, τον ορισμό δικασίμου.

13. Η συζήτηση έλαβε χώρα στις 12 Νοεμβρίου 1998. Στις 29 Μαρτίου 1999, το Πολυμελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης ανακάλεσε την

απαλλοτριώση του 1926 και αναγνώρισε τους προσφεύγοντες και τη μητέρα τους ως ιδιοκτήτες του επίδικου οικοπέδου. Σε ό,τι αφορά την τρίτη αίτησή τους, το δικαστήριο την κήρυξε απαράδεκτη για το λόγο ότι κανένα από τα δύο διάδικα μέρη δεν είχε προσκομίσει αποδείξεις σχετικές με τη διαδικασία απαλλοτριώσης του 1971 (απόφαση αριθ. 7609/1999). Στις 6 Σεπτεμβρίου 1999, το Δημόσιο άσκησε έφεση.

14. Η συζήτηση έλαβε χώρα στις 30 Οκτωβρίου 2000. Στις 30 Απριλίου 2001, το εφετείο Θεσσαλονίκης απέρριψε την έφεση ως αβάσιμη (απόφαση αριθ. 1367/2001). Στις 12 Ιουνίου 2001, το Δημόσιο άσκησε αίτηση αναίρεσης.

15. Στις 13 Νοεμβρίου 2002, ο Άρειος Πάγος εξαφάνισε εν μέρει την προσβληθείσα απόφαση και παρέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του εφετείου (απόφαση αριθ. 1572/2002).

16. Με την προδικαστική απόφαση αριθ. 1825/2004, το εφετείο διέταξε νέες πραγματογνωμοσύνες. Στις 19 Μαΐου 2006, το εν λόγω δικαστήριο απέρριψε την έφεση ως αβάσιμη (απόφαση αριθ. 1149/2006). Στις 12 Οκτωβρίου 2006, το Δημόσιο άσκησε αίτηση αναίρεσης κατά της απόφασης αυτής. Στις 4 Φεβρουαρίου 2007, η μητέρα των προσφευγόντων απεβίωσε και οι τελευταίοι τη διαδέχθηκαν στα δικαιώματα κυριότητάς της.

17. Στις 29 Μαΐου 2008, ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αίτηση ως αβάσιμη (απόφαση αριθ. 1111/2008). Η απόφαση αυτή καθαρογράφηκε και θεωρήθηκε στις 19 Ιουνίου 2008.

II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

18. Το άρθρο 370 του κώδικα πολιτικής δικονομίας έχει ως εξής:

«1. Οι πραγματογνώμονες διορίζονται με πράξη του δικαστηρίου που δικάζει την υπόθεση.

(...)

3. Τους πραγματογνώμονες μπορεί να αντικαταστήσει για εύλογη αιτία ο εισηγητής ή ο δικαστής που τους διόρισε, με αίτηση των διαδίκων ή αυτεπαγγέλτως κατά τη διαδικασία των άρθρων 686 επ.»

19. Το άρθρο 105 του εισαγωγικού νόμου του αστικού κώδικα έχει ως εξής:

Άρθρο 105

«Για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του δημοσίου κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που τους έχει ανατεθεί, το δημόσιο ενέχεται σε αποζημίωση, εκτός αν η πράξη ή η παράλειψη έγινε κατά παράβαση διάταξης, που υπάρχει για χάρη του γενικού συμφέροντος. Μαζί με το δημόσιο ευθύνεται εις ολόκληρον και το υπαίτιο πρόσωπο, με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων για την ευθύνη των υπουργών.»

20. Το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα καθιερώνει την έννοια της ειδικής αδικοπραξίας δημοσίου δικαίου, θεσπίζοντας μία εξωσυμβατική ευθύνη του Δημοσίου. Αυτή η ευθύνη είναι αποτέλεσμα παρανόμων πράξεων ή παραλείψεων που έχουν προκαλέσει μία υλική ή ηθική ζημία στον διοικούμενο. Οι συγκεκριμένες πράξεις μπορούν να είναι, όχι μόνον νομικές, αλλά και υλικές πράξεις της διοίκησης, συμπεριλαμβανομένων και των καταρχήν μη εκτελεστών πράξεων.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

**I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1
ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ**

21. Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι η διάρκεια της διαδικασίας παραγνώρισε την αρχή της «λογικής προθεσμίας», όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή (...) εντός λογικής προθεσμίας υπό (...) δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

A. Επί του παραδεκτού

22. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 (α) της Σύμβασης. Σημειώνει επιπλέον ότι αυτή δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

1. Θέσεις των διαδίκων

23. Η Κυβέρνηση παραδέχεται ότι το χρονικό διάστημα των τριάντα ενός ετών περίπου μπορεί να φαίνεται εκ πρώτης όψεως υπερβολικό. Δεν είναι ωστόσο παράλογο υπό την έννοια του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης, λόγω της συμπεριφοράς των διαδίκων. Κατά την Κυβέρνηση, οι προσφεύγοντες ευθύνονται ιδίως για την παράλειψή τους να ζητήσουν εγκαίρως την αντικατάσταση των πραγματογνωμόνων και τη δίχως καθυστέρηση περάτωση των πραγματογνωμοσυνών που είχαν διατάξει τα αρμόδια δικαστήρια.

24. Οι προσφεύγοντες αντικρούουν τις θέσεις της Κυβέρνησης.

2. Εκτίμηση του Δικαστηρίου

25. Αναφορικά με την περίοδο που πρέπει να ληφθεί υπόψη, το Δικαστήριο σημειώνει ότι αυτή άρχισε στις 3 Ιουνίου 1977 με την κατάθεση της αίτησης από τη μητέρα των προσφευγόντων, στο όνομά της και στο δικό τους όνομα, ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης και περατώθηκε στις 19 Ιουνίου 2008, με την καθαρογραφή και τη θεώρηση της απόφασης αριθ. 1111/2008 του Άρειου Πάγου. Διήρκεσε επομένως πάνω από τριάντα ένα έτη για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας, εκ των οποίων πάνω από είκοσι δύο έτη και επτά μήνες μετά την 20^η Νοεμβρίου 1985, ημερομηνία αναγνώρισης του δικαιώματος ατομικής προσφυγής από την Ελλάδα.

26. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας εκτιμάται σύμφωνα με τις συνθήκες της υπόθεσης και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων που έχουν καθιερωθεί από την νομολογία του, και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υπόθεσης, της συμπεριφοράς των προσφευγόντων και εκείνης των αρμοδίων αρχών, καθώς και του αντικειμένου της διαφοράς για τους ενδιαφερόμενους (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 30979/96, § 43, CEDH 2000-VII).

27. Το Δικαστήριο έχει χειριστεί πολλές φορές υποθέσεις που εγείρουν ζητήματα παρόμοια με εκείνα της προκείμενης υπόθεσης και έχει διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης (βλέπε την πιο πάνω απόφαση *Frydlender*).

28. Αφού εξέτασε όλα τα στοιχεία που του υποβλήθηκαν, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η Κυβέρνηση δεν εξέθεσε κανένα γεγονός ή επιχείρημα που να μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικό συμπέρασμα στην παρούσα περίπτωση. Εκτιμά ότι ορισμένα διαστήματα μπορούν να καταλογιστούν στους προσφεύγοντες, ιδίως η περίοδος μεταξύ 8 Αυγούστου 1984, ημερομηνία ολοκλήρωσης της πραγματογνωμοσύνης που διέταξε το Πολυμελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης, και 13 Ιανουαρίου

1986, ημερομηνία κατά την οποία οι προσφεύγοντες ζήτησαν τον ορισμό νέας δικασίμου.

29. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ειδικότερα ότι οι κύριες καθυστερήσεις στην εξέλιξη της διαδικασίας συνδέονται με την εκτέλεση των πραγματογνωμοσυνών που είχαν διατάξει πολυάριθμες φορές τα αρμόδια δικαστήρια. Το Δικαστήριο σημειώνει επί αυτού το κύριο επιχείρημα της Κυβέρνησης το οποίο έλκεται από την παράλειψη των προσφευγόντων να ζητήσουν εγκαίρως την αντικατάσταση των πραγματογνωμόνων. Διαπιστώνει ότι κατά τη διάρκεια της επίδικης διαδικασίας, αυτοί ζήτησαν τρεις φορές τον διορισμό νέων πραγματογνωμόνων, καθώς εκείνοι που είχαν διορισθεί δεν είχαν ολοκληρώσει εγκαίρως τις πραγματογνωμοσύνες. Το Δικαστήριο θεωρεί συνεπώς ότι οι προσφεύγοντες δεν επέδειξαν έλλειψη επιμέλειας για την εξέλιξη της διαδικασίας. Τούτο ισχύει ακόμη περισσότερο καθώς, όπως προκύπτει από τον φάκελο, οι δικαστικές αρχές δεν πήραν την πρωτοβουλία να αντικαταστήσουν τους διορισθέντες πραγματογνώμονες, δυνάμει του άρθρου 370 του κώδικα πολιτικής δικονομίας, προκειμένου οι πραγματογνωμοσύνες να ολοκληρωθούν εντός εύλογων προθεσμιών. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι έχει ήδη επισημάνει την ευθύνη των δικαστικών αρχών να παρακολουθούν τη διεξαγωγή της διαδικασίας και να είναι προσεκτικές σε ό,τι αφορά το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ δυο συζητήσεων, ακόμη κι αν η διαδικασία διέπεται από την αρχή της πρωτοβουλίας των διαδίκων, όπως εν προκειμένω (βλέπε *Φίλιππος Ιωαννίδης κατά Ελλάδας*, αριθ. 22957/06, § 21, 19 Ιουνίου 2008). Ενόψει των ανωτέρω, και λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας του επί του ζητήματος αυτού, το Δικαστήριο εκτιμά ότι εν προκειμένω η διάρκεια της επίδικης διαδικασίας ήταν υπερβολική και δεν ανταποκρίνεται προς την απαίτηση της «λογικής προθεσμίας».

Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1.

**II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 13 ΤΗΣ
ΣΥΜΒΑΣΗΣ**

30. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει κανένα δικαστήριο στο οποίο θα μπορούσαν να απευθυνθούν για να παραπονεθούν για την υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας. Επικαλούνται το άρθρο 13 της Σύμβασης σύμφωνα με το οποίο:

«Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη (...) Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίες παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων των.»

31. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το άρθρο 13 δεν έχει εφαρμογή εν προκειμένω διότι, κατά την άποψή της, δεν υπήρξε υπέρβαση της «λογικής προθεσμίας». Υποστηρίζει επίσης ότι οι προσφεύγοντες μπορούσαν να έχουν ασκήσει ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων αγωγή αποζημίωσης στη βάση του άρθρου 105 του εισαγωγικού νόμου του αστικού κώδικα.

A. Επί του παραδεκτού

32. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο σημειώνει επιπλέον ότι αυτή δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

33. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 13 εγγυάται μία πραγματική προσφυγή ενώπιον εθνικού δικαστηρίου που να επιτρέπει την προσφυγή κατά της παραβίασης της υποχρέωσης, η οποία επιβάλλεται από το άρθρο 6 § 1, να εκδικάζονται οι υποθέσεις μέσα σε λογική προθεσμία (βλέπε *Kudla κατά Πολωνίας* [GC], no. 30210/96, § 156, CEDH 2000-XI).

34. Επιπλέον, το Δικαστήριο είχε ήδη την ευκαιρία να διαπιστώσει ότι η ελληνική έννομη τάξη δεν προσφέρει στους ενδιαφερόμενους μία πραγματική προσφυγή με την έννοια του άρθρου 13 της Σύμβασης που να τους επιτρέπει να παραπονεθούν για τη διάρκεια μιας διαδικασίας (*Φραγγαλέζη κατά Ελλάδας*, αριθ. 18830/03, 9 Ιουνίου 2005, §§ 18-23). Επιπλέον, στην υπόθεση *Τσουκαλάς κατά Ελλάδας* (αριθ. 12286/08, 22 Ιουλίου 2010), το Δικαστήριο έκρινε ότι το προσφερόμενο από το προαναφερόμενο άρθρο 105 ένδικο μέσο δεν ανταποκρινόταν στις απαιτήσεις του άρθρου 13 της Σύμβασης διότι δεν υφίστατο σε επαρκή βαθμό βεβαιότητας. Το Δικαστήριο δε διακρίνει εν προκειμένω κανένα λόγο για να απομακρυνθεί από τη νομολογία αυτή.

35. Ως εκ τούτου, εκτιμά ότι εν προκειμένω υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης λόγω της απουσίας στο εσωτερικό δίκαιο μιας προσφυγής που θα είχε επιτρέψει στους προσφεύγοντες να επιτύχουν την κύρωση του δικαιώματός τους να δικαστεί η υπόθεσή τους μέσα σε λογική προθεσμία, με την έννοια του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΑΡΙΘ.1

36. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η δέσμευση της ιδιοκτησίας τους για μία μακρόχρονη περίοδο λόγω της διαδικασίας που ακολουθήθηκε εν προκειμένω, συνιστά παραβίαση του δικαιώματός τους στο σεβασμό της

περιουσίας. Επικαλούνται το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1, σύμφωνα με το οποίο:

«Έκαστο φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει δικαίωμα στον σεβασμό της περιουσίας του. Κανείς δεν μπορεί να στερηθεί της ιδιοκτησίας του παρά μόνον για λόγους δημόσιας ωφέλειας και σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από τον νόμο και τις γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου.

Οι προηγούμενες διατάξεις δεν θίγουν το δικαίωμα των Κρατών να θεσπίζουν τους νόμους που κρίνουν απαραίτητους για να ρυθμίσουν τη χρήση των αγαθών σύμφωνα με το γενικό συμφέρον και να εξασφαλίσουν την πληρωμή των φόρων ή άλλων συνεισφορών ή των προστίμων.»

Επί του παραδεκτού

37. Το Δικαστήριο σημειώνει καταρχήν ότι η αιτίαση των προσφευγόντων σχετίζεται μόνο με τα επικαλούμενα διαφυγόντα κέρδη λόγω της μη δυνατότητας χρήσης ή εκμετάλλευσης, καθ' όλη τη διάρκεια της επίδικης περιόδου, του ακινήτου τους. Εν τούτοις, αυτοί θα μπορούσαν να έχουν καταθέσει ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων αγωγή αποζημίωσης στη βάση του άρθρου 105 του εισαγωγικού νόμου του αστικού κώδικα. Πράγματι, η εσωτερική νομοθεσία δέχεται ρητά ότι, σε περίπτωση που η διοίκηση δεσμεύει ένα οικόπεδο πέραν της λογικής προθεσμίας, ο θιγόμενος ιδιοκτήτης μπορεί να ζητήσει αποζημίωση για τη ζημία που υπέστη (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Ρουσάκης κατά Ελλάδας* (déc.), αριθ. 15945/02, 8 Ιανουαρίου 2004). Οι προσφεύγοντες δεν μπορούν να κατηγορούν τις εθνικές αρχές ότι δεν τους αποζημίωσαν για την αποστέρηση της χρήσης και εκμετάλλευσης της ιδιοκτησίας τους για μία μακρόχρονη περίοδο, διότι οι ίδιοι οι προσφεύγοντες δεν τους έδωσαν την ευκαιρία να επανορθώσουν την κατάσταση για την οποία παραπονούνται

επί του παρόντος ενώπιον του Δικαστηρίου (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Τσαλαπάτας κατά Ελλάδας* [επιτροπή], αριθ. 6667/09, § 21, 18 Οκτωβρίου 2011).

38. Έπεται ότι η αιτίαση αυτή πρέπει να απορριφθεί λόγω μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων, κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 1 και 4 της Σύμβασης.

IV. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

39. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

40. Οι προσφεύγοντες αξιώνουν 8.793.603 ευρώ από κοινού για την υλική ζημία την οποία υποστηρίζουν ότι υπέστησαν λόγω της δέσμευσης της ιδιοκτησίας τους. Επιπλέον, ζητούν 1.000.000 ευρώ έκαστος για την ηθική βλάβη την οποία υποστηρίζουν ότι υπέστησαν.

41. Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει το αίτημα για υλική ζημία. Υποστηρίζει επιπλέον ότι σε ό,τι αφορά τον υπολογισμό της ηθικής βλάβης, το Δικαστήριο θα πρέπει να λάβει υπόψη την πολυπλοκότητα της υπόθεσης και το γεγονός ότι οι προσφεύγοντες συνέβαλαν με τη συμπεριφορά τους στην επιβράδυνση της διαδικασίας.

42. Το Δικαστήριο δε διακρίνει αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της διαπιστωθείσας παραβίασης και της επικαλούμενης υλικής ζημίας και απορρίπτει αυτό το αίτημα. Εκτιμά επιπλέον ότι οι προσφεύγοντες υπέστησαν ηθική βλάβη λόγω της υπερβολικής διάρκειας της διαδικασίας και ότι συντρέχει λόγος να τους επιδικαστεί από κοινού το ποσό των 24.000 ευρώ για την αιτία αυτή, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται ως φόρος επί του ποσού αυτού.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

43. Οι προσφεύγοντες ζητούν, χωρίς να προσκομίζουν τιμολόγιο ή απόδειξη αμοιβής, 381.088 ευρώ συνολικά για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκαν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

44. Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει το αίτημα για έξοδα και δικαστική δαπάνη, υποστηρίζοντας ότι το αιτούμενο ποσό δεν είναι αιτιολογημένο.

45. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης στη βάση του άρθρου 41 προϋποθέτει την απόδειξη της πραγματικότητας, της αναγκαιότητάς τους και, επιπλέον, του εύλογου χαρακτήρα του ύψους τους (*Ιατρίδης κατά Ελλάδας* [GC], αριθ. 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI). Το Δικαστήριο έχει επιπλέον κρίνει ότι η διάρκεια μιας διαδικασίας μπορούσε να επιφέρει μία αύξηση των εξόδων και της δικαστικής δαπάνης του προσφεύγοντος ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και ότι πρέπει επομένως τούτο να ληφθεί υπόψη (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Caruano κατά Ιταλίας*, 25 Ιουνίου 1987, § 37, série A no. 119).

46. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες δεν προσκομίζουν τιμολόγιο ή απόδειξη αμοιβής. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που έχει στη διάθεσή του και της προαναφερόμενης νομολογίας, απορρίπτει το αίτημα για έξοδα και δικαστική δαπάνη.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

47. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή ως προς τις αιτιάσεις τις ελκόμενες από την υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας και την απουσία αποτελεσματικού ενδίκου μέσου ως προς τούτο και απαράδεκτη κατά τα λοιπά.

2. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

3. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης,

4. *Αποφαίνεται*

α) ότι το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει, μέσα σε τρεις μήνες, από κοινού στους προσφεύγοντες για ηθική βλάβη το ποσό των 24.000 (είκοσι τεσσάρων χιλιάδων) ευρώ, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος επί αυτού του ποσού,

β) ότι, από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, το ποσό αυτό θα προσαυξηθεί με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

5. Απορρίπτει το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 7 Φεβρουαρίου 2012, κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

André Wampach

Αναπληρωτής Γραμματέας

(υπογραφή)

Anatoly Kovler

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου
εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 21 Φεβρουαρίου 2012.

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετροντσόπουλος